

David Hons

Dříve samostatné, nyní z administrativního hlediska sloučené obce Mokrá a Horákov nabízejí z archeologického hlediska bohatou a nesmírně pestrou škálu nálezů. Z tohoto důvodu (a z důvodu zachování přijatelné délky textu) je v tomto textu oproti dřívějším obdobným příspěvkům¹ prezentováno pouze paleolitické, neolitické a eneolitické osídlení. Zbývající pravěké, středověké a novověké nálezy budou předmětem dalšího článku, potažmo článků. Význam nálezů učiněných v daném katastru je z archeologického hlediska nesmírný. Záměrem příspěvku je nahlédnout do nejstarší historie obcí a pokusit se v krátkosti představit hodnotu jednotlivých lokalit a jejich potenciál pro další výzkum. Jedná se zároveň o další dílek skládačky – systematického záměru sledovat dynamiku vývoje osídlení v prostoru mezi vodními toky Říčka, Rakovec a Litava (okr. Brno-venkov, Vyškov).

V článku je představeno přes 70 samostatných lokalit a více než tři desítky zachycených, blíže nedatovaných, pravěkých aktivit. Specifikem oproti předchozím katastrům, které byly předmětem autorova zájmu, je relativně malé množství nálezů spadajících před osmdesátá léta 20. století. Na katastru Mokrý-Horákov stojí za rapidním nárůstem nově známých lokalit především intenzivní těžba cementářských surovin v lomu Mokrý a neméně intenzivní snaha archeologů z ÚAPP (jmenovitě především P. Kose) i z dalších institucí zachránit co nejvíce archeologických informací. Na následujících stránkách najdeme řadu příkladů nutnosti archeologického dohledu nejen nad výstavbou, ale i nad tvorbou singletrailových stezek, mnohdy v prostorech, kde bychom dost možná žádné doklady lidské aktivity nečekali. V neposlední řadě je článek snahou souhrnně představit aktuální stav archeologického poznání obyvatelům dotčených obcí a ukázat, jak potřebná, či dokonce nutná je společná péče o historické dědictví.

¹ Např. HONS, David. Pravěké a středověké osídlení na katastrech obcí Podolí a Velatice (okr. Brno-venkov). *Sborník Muzea Brněnska 2023*. Brno: Muzeum Brněnska, 2023, s. 105–136.

HISTORIE VÝZKUMU

Katastry obou obcí nalezneme severovýchodně od Brna. Jsou specifické tím, že zahrnují mírně zvlněnou krajinu na jihu a jihovýchodě, ale zasahují také do jižní části Moravského krasu, díky čemuž se poměrně výrazně zvedá jejich nadmořská výška a mění charakter typické jihomoravské, mírně zvlněné, krajiny. V současné době velkou část katastru pokrývají listnaté lesy a plocha mokerských vápenných lomů. Největší badatelský zájem v minulosti přitahovaly zejména jeskyně, které nalezneme podél toku Říčky. Jedná se o Pekárnu, Hadí jeskyni a Kůlničku. Především v prvně jmenované hledali amatérští i profesionální badatelé doklady života v pravěku a často byli úspěšní. Jmenovat můžeme J. Kniese, J. Wankla, později K. Absolona. Důležitý výzkum zde realizoval i B. Klíma a J. Svoboda pod hlavičkou archeologického ústavu v Brně.² Zatímco Pekárně dodaly v počátcích bádání věhlas především paleolitické nálezy (během Absolona výzkumu došlo k významnému rozšíření povědomí o jejím významu), pozdější revizní a systematické výzkumy dnešního Archeologického ústavu Akademie věd ČR v Brně pomohly pochopit využívání jeskyně i v dalších obdobích pravěku. Archeologické lokality se zde však nacházejí i v otevřeném prostoru. V trati Čtvrťky/Čtvrť zkoumali J. Stávek nebo I. L. Červinka zdejší neolitické osídlení.³ Z celkového hlediska však nebylo před rokem 1989 identifikováno v těchto katastrech tolik lokalit jako například v sousedním Podolí nebo Velaticích.⁴ Za výrazným kvantitativním nárůstem známých archeologických lokalit stojí stálé rozšiřování vápencového lomu severně od obce a zachování lesního prostředí na podstatné části katastru, kde byly v nedávných letech vytvořeny singletrailové trasy pro terénní kola. Díky vytrvalému zájmu především P. Kose z Ústavu archeologické památkové péče v Brně, který se zasadil o dokumentaci desítek menších lokalit, a práci P. Škrdly, M. Hložka a M. Kuči na výzkumech v oblasti lomu se podařilo značně rozšířit archeologické vědomosti o tomto prostoru. Již zmíněné lesní prostředí, které nebylo vystaveno intenzivní zemědělské činnosti, uchovalo památky na nejstarší lidskou činnost v této oblasti.

Danou oblast mapuje řada monografií, článků či dalších prací. V první řadě nelze opomenout souhrnnou práci L. Belcrediho a jeho kolegů,⁵ kteří v roce 1989 zpracovali dosavadní poznatky o archeologických lokalitách i pro tyto katastry. V případě Mokré-Horáková platí dvojnásob, že se naše znalosti o daném prostoru za

2 SKLENÁŘ, Karel, SKLENÁŘOVÁ, Zuzana a SLABINA, Miloslav. *Encyklopedie pravěku v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2002, s. 212–214.

3 BELCREDI, Ludvík a kol. *Archeologické lokality a nálezy okresu Brno-venkov*. Brno: Okresní muzeum Brno-venkov, 1989, s. 41.

4 Ibid.

5 Ibid.

posledních 35 let výrazně posunuly, a proto je dobré již publikovaná data aktualizovat. Dále jmenujme například dílo J. Svobody,⁶ v němž najdeme i odkazy na další literaturu, či příspěvek P. Kose v publikaci o Santonu, kde je námi studovaný region stručně představen v širších souvislostech⁷. Z novějších článků, věnujících se dílčí problematice, jde například o příspěvky P. Kose zaměřené na otevřená sídliště paleolitu a neolitu v jižní části Moravského krasu⁸ a nové výšinné sídliště⁹ nebo práci P. Škrdly s kolegy věnující se výzkumu nové magdalénské stanice¹⁰. Desítky a stovky krátkých článků a zpráv byly publikovány v periodiku *Přehled výzkumů*. Zvláštní poděkování patří E. Urbanovi a D. Parmovi, s jejichž dovořením uvádím E. Urbanem objevenou a ověřenou výšinnou polohu jevišovické kultury (viz kap. 4.2), jejíž publikování bylo v době vzniku tohoto příspěvku připravováno.

METODY A ZDROJE

V článku jsou shromážděny archeologické lokality, které byly dohledávány v materiálech archivu AÚ AV ČR v Brně. Jde především o starší nálezy zprávy vzniklé před rokem 1989. Velká část informací pochází z archivu Ústavu archeologické památkové péče v Brně a z krátkých zpráv uváděných v periodiku *Přehled výzkumů*. Tyto zdroje se často vzájemně doplňují. Pro dohledání některých lokalit (případně pro jejich ověření) byl využit Státní archeologický seznam ČR, dostupný přes webové rozhraní.¹¹ Nedílnou součástí tvorby článku byly již publikované knihy a časopisy (viz výše a dále v textu). Cílem je shromáždit dostupné zdroje a vytvořit co nejucelnější představu o dynamice vývoje lidského osídlení v daném regionu, o využívání prostoru a přírodních zdrojů. Jak již bylo zmíněno, z důvodu velkého množství materiálu se text zaměřuje jen na paleolitické až eneolitické osídlení. Součástí článku je snaha o co nejpřesnější lokalizaci především starších výzkumů. Z toho důvodu je v závěru připojena tabulka zahrnující souřadnice jednotlivých

6 SVOBODA, Jiří a kol. *Paleolit Moravy a Slezska*. Brno: AÚ AV ČR, 2009.

7 KOS, Petr. Osídlení Tvaroženského Santonu a jeho okolí od pravěku po raný novověk. In: KOLÁŘOVÁ, Draga, ed. *Santon. Příroda a historie*. Tvarožná: obec Tvarožná, 2008, s. 40–61.

8 KOS, Petr. Otevřená sídliště z mladého paleolitu a neolitu v jižní části Moravského krasu. *Přehled výzkumů 1993–1994*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 1997, s. 27–44.

9 KOS, Petr. Výšinné sídliště z pozdní doby kamenné u Mokré, okr. Brno-venkov. *Pravěk. Nová řada. 11/2001*. Brno: Ústav archeologické památkové péče v Brně, 2002, s. 101–113.

10 ŠKRDLA, Petr, KOS, Petr a PŘICHYSTAL, Antonín. Nová magdalénská stanice v jižní části Moravského krasu. *Přehled výzkumů 40 (1997–1998)*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 1999, s. 51–63.

11 *Státní archeologický seznam ČR*. Online. Dostupné z: <https://geoportal.npu.cz/webappbuilder/apps/104/>. [cit. 27. 4. 2024].

lokalit ve formátu S-JTSK. Lokality byly podle míry přesnosti určení polohy rozděleny na kategorie 1–4, kdy 1 = přesná poloha naleziště, 2 = s přesností na několik desítek metrů, 3 = s přesností na střed tratě (potažmo schematického plánu), 4 = známe pouze katastr nálezů. V mapách, které jsou součástí textu, jsou vyznačeny pouze lokality s mírou přesnosti 1–3, poslední skupina s mírou přesnosti 4 je pouze uvedena jako samostatné nálezy pocházející z daného katastru a období. První část příspěvku se věnuje samotným lokalitám, seřazeným chronologicky od nejstarších po nejmladší. V diskusní části článku jsou analyzována vybraná období a poznatky srovnány se zjištěními z bližšího i vzdálenějšího okolí. Datace k jednotlivým obdobím jsou uváděny podle Archeobotanické databáze ČR, není-li uvedeno jinak.¹²

1. PALEOLIT

(PRO MORAVU CCA 780 TIS. – 8 000 PŘ. N. L.)¹³

Mapa č. 1

1. 1. STŘEDNÍ PALEOLIT

(300/250 000 – 45 000 PŘ. N. L.)

- Stará Hora (IV kóty 345; lok. 1). Při povrchovém sběru nalezen moustérský hrot,¹⁴ který by mohl souviset se staršími nálezy K. Valocha v blízkém okolí¹⁵.
- Trnová (lok. 2), nalezen jeden staro/středopaleolitický úštěp¹⁶
- Horákov – U Myslivny (lok. 3). Ze starší povrchových sběrů pochází micoquien-ská industrie.¹⁷
- Pekárna (lok. 4). V materiálu získaném výzkumy v této jeskyni bylo nalezeno moustérské drasadlo.¹⁸ M. Oliva hovoří o části industrie patřící pravděpodobně vyvinutému micoquienu.¹⁹

12 DRESLEROVÁ, Dagmar. CZAD – Archeobotanical database of Czech Republic. Online. Dostupné z: <https://web.arup.cas.cz/czad/dating.php?l=cz>. [cit. 27. 4. 2024].

13 OLIVA, Martin. *Encyklopedie paleolitu a mezolitu českých zemí*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2016.

14 KOS, Petr. Mokrý-Horákov (k. úz. Mokrý, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 40 (1997–1998)*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 1999, s. 165–166.

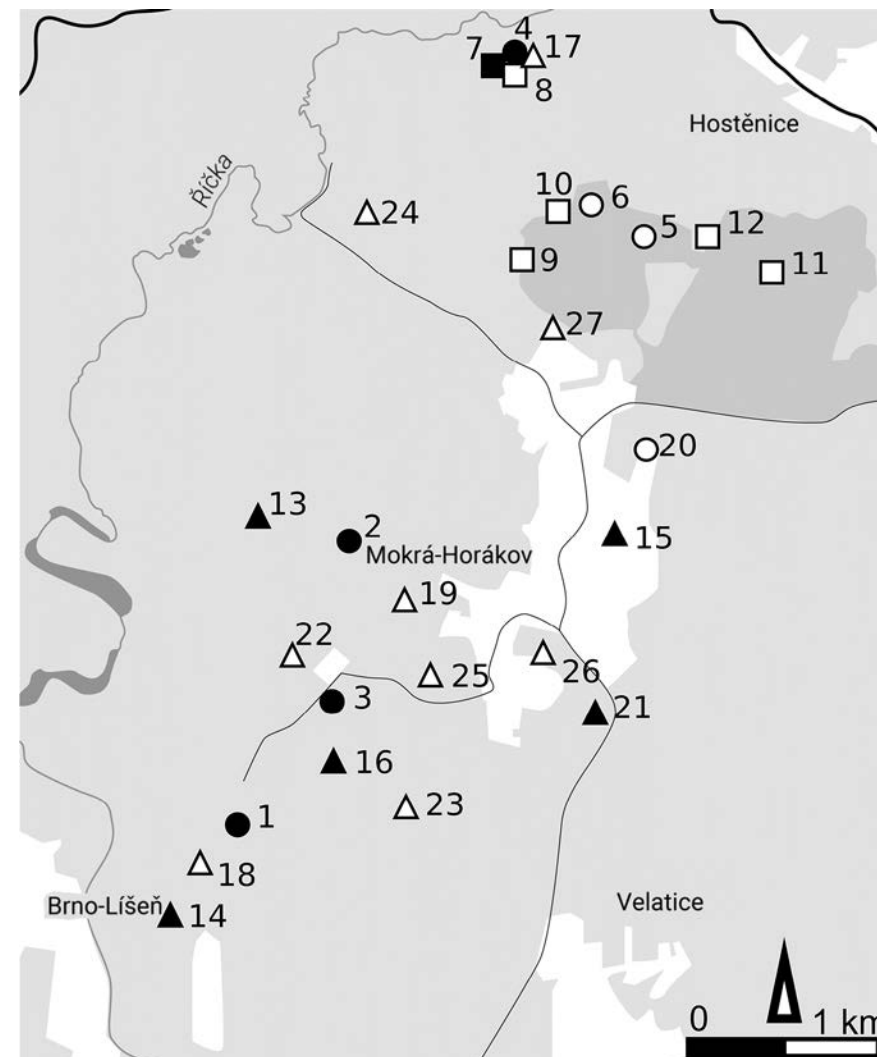
15 VALOCH, Karel. Sídliště diluviálního člověka na půdě Velkého Brna. *Příroda: měsíčník přírodovědecký s přílohou pro vyučování přírodovědné*. Brno, 1950, roč. 43, s. 22–26, 56–57.

16 KOS, Petr. Mokrý-Horákov (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 60-1*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2019, s. 164.

17 BELCREDI a kol., pozn. 3, s. 15.

18 ŠKRDLA, Petr. Pekárna (k. o. Mokrý, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 37*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 1996, s. 42.

19 BELCREDI a kol., pozn. 3, s. 18.

Mapa č. 1 – Paleolit (D. Hons)

- – střední paleolit
- – mladý paleolit – aurignacien
- – mladý paleolit – epigravettien
- – mladý paleolit – magdalenien
- ▲ – mladý a pozdní paleolit
- △ – paleolit – obecný

1. 2. MLADÝ A POZDNÍ PALEOLIT (45 000 – 10 000 PŘ. N. L.)

Mapa č. 1

- Studénčný žleb (lok. 5). Při průzkumu byla nalezena industrie, snad datovatelná do aurignacienu.²⁰
- U obrázku/Lom II (lok. 6). Z výzkumu pocházejí nálezy datované do aurignacienu.²¹
- Pekárna (lok. 7). Při revizi získaného materiálu byl rozpoznán jeden fragment spadající do epigravettienu.²²
- Pekárna + Hadí jeskyně (lok. 8). Největší část paleolitické industrie, nalezené během různých sezón v obou jeskyních, především však v Pekárně, patří do období magdalenienu ze závěru mladého paleolitu.²³
- Lom I, V, VII (lok. 9). Během několika výzkumných sezon se podařilo objevit pozůstatky magdalénské stanice a obecně industrie spadající do mladého paleolitu.²⁴
- Lom II, U obrázku (lok. 10). Byla získána menší kolekce spadající do magdalenienu a několik souborů zařaditelných do mladého paleolitu.²⁵
- Lom III (lok. 11), kolekce štípaných nástrojů, datovaná do magdalenienu.²⁶ V blízkém okolí, které prakticky zaniklo těžbou v lomu, nálezy blíže neurčeného paleolitu.²⁷
- Lom X (lok. 12). Při výzkumu získána malá kolekce magdalénské industrie²⁸ a mladopaleolitických nálezů²⁹.

- Mordovny – U chlapečka (lok. 13), jeden fragment mladopaleolitického stáří³⁰
- Nová Hora/Zukalův kopec (lok. 14), nalezen mladopaleolitický úštěp³¹
- V Koutech (lok. 15). V jámě s neolitickými nálezy byla identifikována kolekce industrie z mladšího paleolitu.³²
- Ořechová seč (lok. 16). Při povrchových sběrem získali M. Oliva³³ a P. Šmacho³⁴ několik kusů mladopaleolitické industrie.

1. 3. PALEOLIT – OBECNÝ

Mapa č. 1

- Hadí jeskyně (lok. 17). V prostoru před jeskyní bylo nalezeno několik kusů blíže nedatovatelné paleolitické industrie.³⁵
- Stará a Nová Hora (lok. 18). Mezi kótami 350 a 326 byly v průběhu let shromážděny paleolitické nástroje bez možnosti bližší datace,³⁶ v širším měřítku lze k lokalitě zařadit i obdobné nálezy z Nového pole, jižně od Nové hory³⁷.
- Horákov III (lok. 19). Z daného prostoru pocházejí dva paleolitické kamenné nástroje.³⁸
- Skalka I (lok. 20), soubor paleolitické industrie, pravděpodobně aurignacien³⁹
- Macocha (lok. 21). Povrchovými sběry a pozdější exkavací⁴⁰ byla doložena kamenná industrie a pozůstatky mamuta,⁴¹ mohlo by jít o pozůstatky krátkodobého sídliště. M. Oliva uvažuje o mladopaleolitickém stáří (gravettien nebo magdalenien).⁴²

20 ŠKRDLA, Petr, KUČA, Martin a SCHENK, Zdeněk. Mokrá-Horákov (k. ú. Mokrá u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 50*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2009, s. 234–235.

21 Ibid.

22 ŠKRDLA, Petr. Mokrá-Horákov (k. ú. Mokrá u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 43*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2002, s. 135.

23 KLÍMA, Bedřich. *Archeologický výzkum plošiny před jeskyní Pekárnou*. Praha: Academia, 1974; SVOBODA, Jiří. Závěr výzkumu před jeskyní Pekárnou (k. o. Mokrá, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 32*. Brno: AÚ ČSAV Brno, 1990, s. 19–20; ŠKRDLA, Petr a LÁZNIČKOVÁ, Martina. Mokrá-Horákov (k. ú. Mokrá, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 40 (1997–1998)*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 1999, s. 158–159.

24 ŠKRDLA, KOS a PŘICHYSTAL, pozn. 10; ŠKRDLA, Petr a KOS, Petr. Mokrá-Horákov (k. ú. Mokrá, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 40 (1997–1998)*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 1999, s. 160–165; ŠKRDLA, Petr. Mokrá-Horákov (k. ú. Mokrá u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 42*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2001, s. 116–118.

25 ŠKRDLA, KUČA a SCHENK, pozn. 20; ŠKRDLA, Petr. Mokrá (okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 40 (1997–1998)*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 1999, s. 258–261; KOS, pozn. 8.

26 KOS, Petr. Mokrá-Lom, západ. (okr. Brno-venkov). NZ č. j. 6/95, 1995.

27 ŠKRDLA, Petr. Mokrá (okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 38 (1993–1994)*.

Brno: AÚ AV ČR Brno, 1997, s. 103–107.

28 KOS, Petr. Mokrá-Horákov (k. ú. Mokrá u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 46*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2005, s. 198.

29 KOS, Petr. Mokrá-Horákov (k. ú. Mokrá u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 51*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2010, s. 288–289.

30 KOS, pozn. 16, s. 164.

31 ŠKRDLA, pozn. 22, s. 135.

32 KOS, Petr. Mokrá-Horákov (k. ú. Mokrá u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 55-1*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2014, s. 144–145.

33 OLIVA, Martin. Mokrá-Horákov (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 55-1*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2019, s. 165.

34 ŠMACHO, Petr. Mokrá-Horákov (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 63-1*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2022, s. 110.

35 OLIVA, Martin. Nové paleolitické nálezy z jižní části Moravského krasu. *Přehled výzkumů 21*. Brno: AÚ ČSAV Brno, 1978, s. 13–14.

36 BELCREDI a kol., pozn. 3, s. 15.

37 ŠEBELA, Lubomír, SVOBODA, Jiří a PŘICHYSTAL, Antonín. Neolitické nálezy z Horákova. *Přehled výzkumů 27*. Brno: AÚ ČSAV Brno, 1984, s. 16–17.

38 BELCREDI a kol., pozn. 3, s. 15.

39 *Skalka I*. In: Státní archeologický seznam. Online. (autorizace KOS, Petr).

Dostupné z: <https://isad.npu.cz/skalka-i-26394>. [cit. 27. 4. 2024].

40 KOS, Petr. Horákov (okr. Brno-venkov) – Macocha. NZ č. j. 64/98, 1998.

41 KOS, Petr. Neue Funde aus der Umgebung von Horákov, Podolí und Velatice (Bez. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 31*. Brno: AÚ ČSAV Brno, 1989, s. 108–109.

42 BELCREDI a kol., pozn. 3, s. 15.

- Nad Palaškou (lok. 22), získán jeden paleolitický úštěp⁴³
- Ořechová (lok. 23), na severovýchodním svahu nalezena drobná kamenná čepel⁴⁴
- Abri (lok. 24). Pod skalním převisem nad Jelínkovým mlýnem byly nalezeny dva úštěpy, kamenná čepelka a kosti soba.⁴⁵
- Čtvrtě (lok. 25), jeden snad mladopaleolitický úštěp⁴⁶
- Horka (lok. 26), jeden paleolitický patinovaný úštěp⁴⁷
- Sever obce Mokrý (lok. 27), nalezeny paleolitické nástroje⁴⁸

2. PRAVĚK

(5 600 – 480 PŘ. N. L.)

Během skryvky singletrailů Moravský kras Mariánské údolí okruh A1⁴⁹ a okruh 3⁵⁰ bylo na více než 30 místech evidováno pravěké osídlení. Zpravidla se podařilo najít jen menší množství přesněji nedatovatelné keramiky, případně štípané industrie. Přestože nejsme schopni přesněji determinovat kulturní příslušnost nálezů, jedná se o důležitý doklad využívání prostoru v pravěku. Vzhledem k četnosti nálezů ze závěru neolitu a eneolitu se lze domnívat, že velká část pravěkých situací spadá do těchto období. Případně další zásahy do terénu v daném prostoru bude důležité archeologicky dozorovat, jelikož se může podařit zpřesnit datování daných situací a významně rozšířit naše znalosti o chování člověka v minulosti. S ohledem na limitovaný rozsah článku a zatím jen obecnou dataci nalezených situací nejsou jednotlivé lokality zmíněny v textu, jsou pouze součástí závěrečné tabulky se souřadnicemi.

3. NEOLIT/ČASNÝ ENEOLIT

(5 600 – 4 100 PŘ. N. L.)

Mapa č. 2

-
- 43 KOS, Petr. Horákov (okr. Brno-venkov) – Nad Palaškou. NZ č. j. 269/10.
 44 BELCREDI a kol., pozn. 3, s. 15.
 45 Ibid., s. 18.
 46 Čtvrtě. In: Státní archeologický seznam. Online. (autorizace KOS, Petr). Dostupné z: <https://isad.npu.cz/ctvrte-26365>. [cit. 27. 4. 2024].
 47 Horka. In: Státní archeologický seznam. Online. (autorizace KOS, Petr). Dostupné z: <https://isad.npu.cz/horka-26357>. [cit. 27. 4. 2024].
 48 BELCREDI a kol., pozn. 3, s. 18.
 49 KOS, Petr. Mokrý (Brno-venkov) Moravský kras Mariánské údolí okruh A1. NZ č. j. 273/18, 2018.
 50 KOS, Petr. Mokrý (Brno-venkov) Moravský kras Mariánské údolí okruh 3. NZ č. j. 741/18, 2018.

3. 1. KULTURA S LINEÁRNÍ KERAMIKOU

(5 600 – 4 900 PŘ. N. L.)

- Pekárna a Hadí jeskyně (lok. 1). V obou jeskyních a v prostoru před nimi byly mezi dalším materiálem nalezeny i střepy datované do kultury s lineární keramikou.⁵¹
- Horákovský hrad (lok. 2). Na ostrožně byl nalezen materiál, který je s velkou mírou pravděpodobnosti možné klást do počátku neolitu.⁵²
- Kůlnička (lok. 3). V materiálu vyházeném před jeskyní bylo identifikováno několik lineárních střepů.⁵³
- Padělky u mostu/Macocha (lok. 4). Prostřednictvím povrchových sběrů a pozdějšího záchranného archeologického výzkumu se podařilo doložit přítomnost sídlištních jam a pravděpodobně i dlouhých domů z počátku zemědělského pravěku, konkrétně se podařilo odlišit fáze II a šárecký stupeň kultury s lineární keramikou⁵⁴
- U Kříže (lok. 5), povrchovými sběry a následnou exkavací objeveny 3 sídlištní jámy z počátku neolitu⁵⁵

3. 2. KULTURA S MALOVANOU KERAMIKOU /LENGYELSKÁ

(4 800/4 700 – 4 100 PŘ. N. L.)

Mapa č. 2

- Čtvrtě (lok. 6). Lokalitu znali již I. L. Červinka a J. Stávek, kteří zde prováděli výzkumy,⁵⁶ velký záchranný výzkum zde realizoval D. Parma,⁵⁷ identifikováno bylo přes 20 objektů, zařazeny jsou do fáze kultury s moravskou malovanou keramikou MMK Ib, které odpovídá staršímu stupni této kultury v závěru neolitu.
- Dlouhé Kopaniny (lok. 7). Výšinná lokalita situovaná na mírném návrší, na kterém byla objevena jedna jáma s několika pecemi z kultury s moravskou malovanou keramikou.⁵⁸

51 BELCREDI a kol., pozn. 3, s. 45.

52 NEKVASIL, Jindřich. Pravěké nálezy z horákovského hradu (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 32*. Brno: AÚ ČSAV Brno, 1990, s. 99–100.

53 BELCREDI a kol., pozn. 3, s. 45.

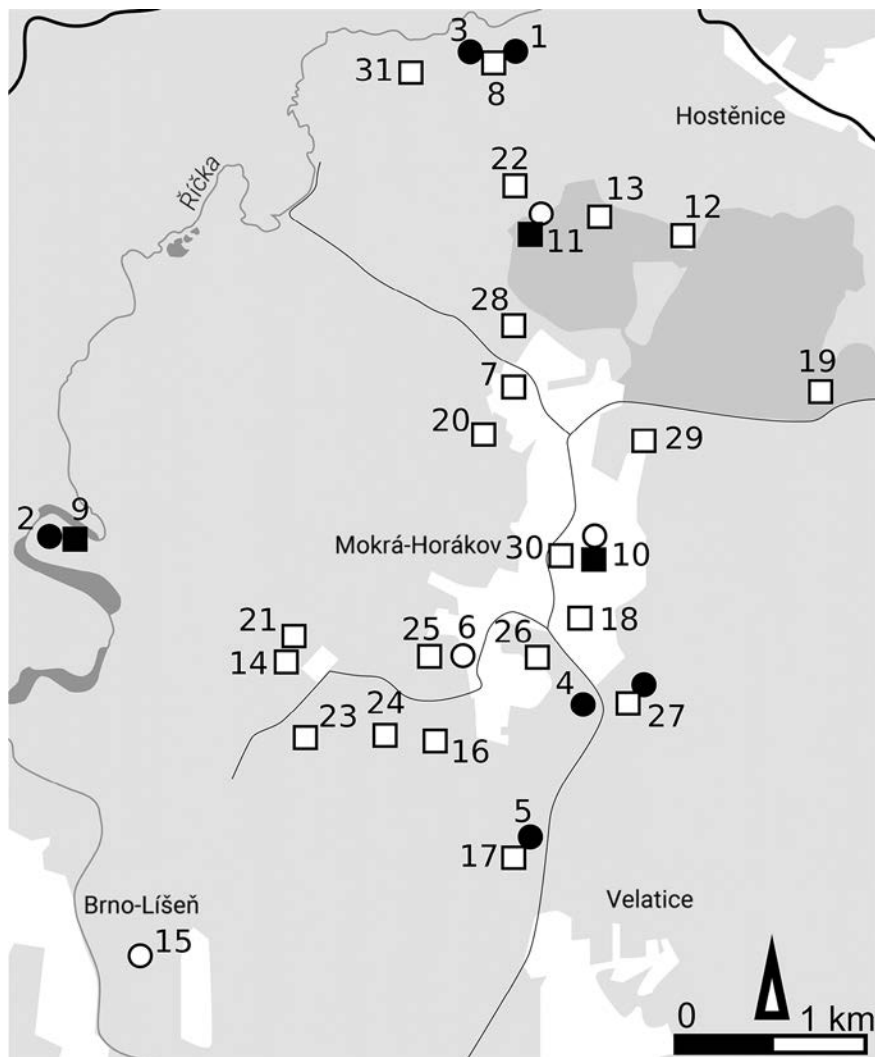
54 KOS, pozn. 47; KOS, Petr. Mokrý-Horákov (k. ú. Mokrý, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 40 (1997–1998)*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 1999, s. 193; KOS, Petr. Mokrý-Horákov (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 53-1*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2012, s. 136.

55 KOS, pozn. 14, s. 193; KOS, pozn. 41.

56 BELCREDI a kol., pozn. 3, s. 41.

57 PARMA, David. Mokrý-Horákov (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 51*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2010, s. 320.

58 KOS, Petr. Mokrý-Horákov (k. ú. Mokrý u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 62-1*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2021, s. 198–199.

Mapa č. 2 – Neolit / časný eneolit (D. Hons)

- – kultura s lineární keramikou (5 600 – 4 900 př. n. l.)
- – kultura s malovanou keramikou (lengyelská) – starší (4 800/4 700 – 4 500 př. n. l.)
- – kultura s malovanou keramikou (lengyelská) – mladší (4 500 – 4 100 př. n. l.)
- – kultura s malovanou keramikou (lengyelská) – nerozlišená

- Pekárna/Hadí jeskyně (lok. 8). Nález zoomorfní plastiky zařazené do období kultury s moravskou malovanou keramikou odkazuje na aktivity lidí v daném prostoru i v tomto období.⁵⁹
- Horákovský hrad (lok. 9), podle J. Nekvasila osídlení z mladšího období kultury s moravskou malovanou keramikou doložené na této výšinné poloze⁶⁰
- V Koutech/Široké (lok. 10). Při záchranném výzkumu byly zachyceny dva objekty kultury s moravskou malovanou keramikou⁶¹ a tři objekty zařaditelné do závěru neolitu (MMK Ic) a do jejího mladšího stupně MMK IIa.⁶²
- Lom III, IV, VI (lok. 11). Během několika výzkumných sezón objeven objekt s materiálem datovaným na přelom neolitu a eneolitu do stupně MMK Ic. Podle nálezové situace se zdá, že zde stála nadzemní kúlová konstrukce,⁶³ zachycena byla i následná fáze kultury s moravskou malovanou keramikou MMK IIa již z počátku eneolitu, reprezentovaná několika objekty, broušenou a štípanou kamennou industrií a poměrně degradovanou keramikou.⁶⁴
- Lom X (lok. 12). Doklady exploatace kamenných surovin povrchovým dobýváním flyšových hornin (barevných prachovců, břidlic a limonitových hlinek), které lze spojit s aktivitami nositelů kultury s moravskou malovanou keramikou.⁶⁵
- Lom II (lok. 13). Menší kolekce kamenných nástrojů a keramiky, která je obecně datovatelná do doby osídlení kultury s moravskou malovanou keramikou. Není možné s jistotou říct, zda přímo souvisí s blízkou lokalitou Lom III, VI.⁶⁶
- Mordovny – U Chlapečka (lok. 14), potenciální místo těžby barevných hlinek, zařaditelné do doby osídlení kultury s moravskou malovanou keramikou⁶⁷
- Nová Pole (lok. 15). Z povrchových sběrů zachována štípaná a broušená kamenná industrie ze staršího stupně kultury s moravskou malovanou keramikou (závěru neolitu), pravděpodobně jde o nálezy z rozrušených sídlištních jam.⁶⁸

59 BELCREDI a kol., pozn. 3, s. 45.

60 NEKVASIL, pozn. 52.

61 KOS, Petr. Mokrý-Horákov (k. ú. Mokrý u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 55-1*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2014, s. 167.

62 KOS, Petr. Mokrý-Horákov 2013–2015 (okr. Brno-venkov). NZ č. j. 739/18; KOS, pozn. 62.

63 KUČA, Martin. Mokrý (okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 49*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2008, s. 279–280; KOS, Petr. Mokrý-Horákov (k. ú. Mokrý, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 40 (1997–1998)*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 1999, s. 193–195.

64 KOS, pozn. 8; ŠEBELA, Lubomír, ŠKRDLA, Petr a HLOŽEK, Martin. Mokrý-Horákov (k. ú. Mokrý u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 43*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2002, s. 161–162.

65 KOS, pozn. 61.

66 ŠEBELA, Lubomír a ŠKRDLA, Petr. Mokrý (okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 39 (1995–1996)*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 1999, s. 281–285.

67 KOS, pozn. 16, s. 179–180.

68 BELCREDI a kol., pozn. 3, s. 41.

- Půllány (lok. 16). Povrchovým sběrem získány fragmenty keramiky datované do kultury s moravskou malovanou keramikou.⁶⁹
- U Kříže (lok. 17), povrchovými sběry získán keramický materiál kultury s moravskou malovanou keramikou⁷⁰
- Úzké (lok. 18). Byla zachycena řada objektů datovatelná do kultury s moravskou malovanou keramikou, jde velmi pravděpodobně o část většího sídliště.⁷¹
- Vlašňovy (lok. 19), povrchovými sběry zjištěny stopy po větším sídlišti kultury s moravskou malovanou keramikou⁷²
- Bahenec (lok. 20). Byl nalezen jeden střep, který může být eneolitický a mohl by souviset s těžbou valounů pískovce někdy v období eneolitu.⁷³
- Nad Palaškou (lok. 21). Nalezen eneolitický materiál tvořený kamennými nástroji, úštěpy a keramikou, k lokalitě lze s velkou pravděpodobností připočíst i materiál ze sbírky J. Drmoly, s nímž autor článku pracoval při evidenci muzejních sbírek, v současné době probíhá podrobné zpracování nálezů.⁷⁴
- Lom XVII (lok. 22). Sídliště datované do závěru neolitu, počátku eneolitu, mohlo by souviset s jižnější, přesněji datovanou polohou Lom III, IV, VI.⁷⁵
- Ořečová seč (lok. 23). Byly zachyceny pozůstatky po dobývání kamene na zrnotěrky, můžeme uvažovat o dataci do doby kultury s moravskou malovanou keramikou.⁷⁶
- Remise (lok. 24). Ze sběrů P. Kose pochází keramický materiál kultury s moravskou malovanou keramikou.⁷⁷
- Nad Humny (lok. 25). Ze sběrů P. Kose pochází střepový materiál kultury s moravskou malovanou keramikou, mohl by souviset s nálezy v trati Čtvrtě západně od této tratě.⁷⁸
- Horka (lok. 26). Sběry pravděpodobně prokázaly aktivity kultury s moravskou malovanou keramikou v dané poloze.⁷⁹
- Čistička odpadních vod (lok. 27). Ze sběrů P. Kose pochází keramický a kamenný

69 KOS, pozn. 41.

70 Ibid.

71 KOS, Petr. Mokrý-Horákov (k. ú. Mokrý, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 58-1*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2017, s. 161.

72 KOS, pozn. 14, s. 196.

73 KOS, Petr. Mokrý-Horákov (k. ú. Mokrý u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 55-1*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2014, s. 182-183.

74 KOS, pozn. 16, s. 179-180.

75 KOS, Petr. Mokrý-Horákov (k. ú. Mokrý u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 54-1*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2013, s. 149-150.

76 KOS, pozn. 16, s. 179-180.

77 *Remise*. In: Státní archeologický seznam. Online. (autorizace KOS, Petr). Dostupné z: <https://isad.npu.cz/remise-26367>. [cit. 27. 4. 2024].

78 *Nad humny*. In: Státní archeologický seznam. Online. (autorizace KOS, Petr). Dostupné z: <https://isad.npu.cz/nad-humny-26364>. [cit. 27. 4. 2024].

79 *Horka*. pozn. 47.

materiál datovaný do kultury s lineární keramikou a do kultury s moravskou malovanou keramikou.⁸⁰

- Hrnčířské pole (lok. 28). Ze sběrů pochází materiál datovatelný do kultury s moravskou malovanou keramikou.⁸¹
- Skalka I (lok. 29). Z rozrušených objektů se povrchovými sběry podařilo získat materiál náležející kultuře s moravskou malovanou keramikou.⁸²
- Padělký (lok. 30), z hald po výstavbě bytovek zachráněno několik střepů z období kultury s moravskou malovanou keramikou⁸³
- Slezákova díra (lok. 31). Ze speleologického průzkumu vchodu jeskyně pochází nález kostrového pohřbu dítěte s několika keramickými nádobami.⁸⁴

4. ENEOLIT

(4 500 – 2 200 PŘ. N. L.)

Mapa č. 3

4. 1. KULTURA NÁLEVKOVITÝCH POHÁRŮ

(4 000/3 900 – 3 500/3 300 PŘ. N. L.)

- V Hlavách (lok. 1). Při záchranném výzkumu zachycen jeden objekt baalberské fáze kultury nálevkovitých pohárů, kromě běžného archeologického materiálu byl pravděpodobně nalezen fragment hutnické dyzny.⁸⁵

4. 2. JEVIŠOVICKÁ KULTURA

(3 100 – 2 900 PŘ. N. L.)

- Dlouhé Kopaniny (lok. 2). Při výzkumu bylo nalezeno několik jevišovických objektů a jevišovická kulturní vrstva, do níž byly zahrabeny mladší halštatské objekty, jedná se o výšinnou polohu.⁸⁶

80 *U čistící stanice odpadních vod*. In: Státní archeologický seznam. Online. (autorizace KOS, Petr). Dostupné z: <https://isad.npu.cz/u-cistici-stanice-odpadnich-vod-26355>. [cit. 27. 4. 2024].

81 *Hrnčířské pole*. In: Státní archeologický seznam. Online. (autorizace KOS, Petr). Dostupné z: <https://isad.npu.cz/hrncirske-pole-26362>. [cit. 27. 4. 2024].

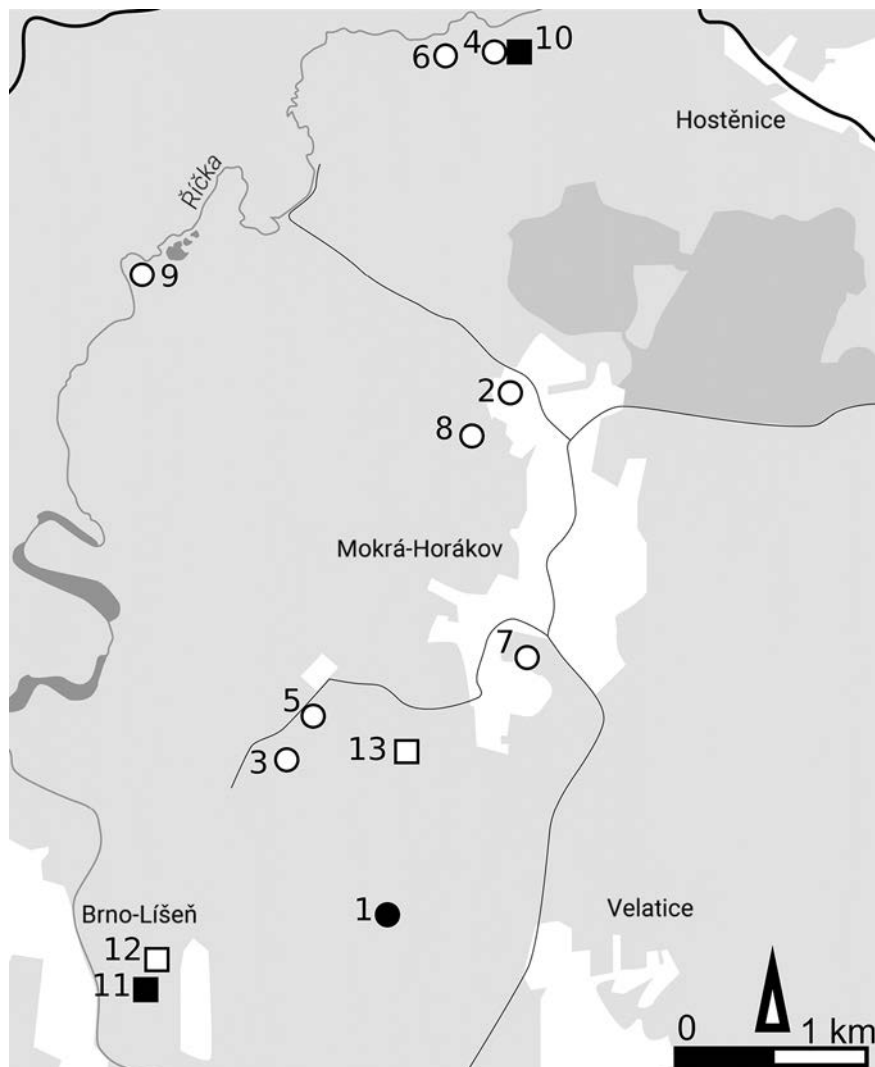
82 *Skalka*. pozn. 39.

83 *Padělký*. In: Státní archeologický seznam. Online. (autorizace KOS, Petr). Dostupné z: <https://isad.npu.cz/padelky-26424>. [cit. 27. 4. 2024].

84 KOS, Petr. *Osídlení jižní části Moravského krasu v pravěku*. Rukopis nepublikované seminární práce, uloženo v Ústavu archeologie a muzeologie FF MU v Brně. Brno, 2002, s. 11.

85 KOS, Petr. Mokrý-Horákov (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 53-1*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2012, s. 150.

86 KOS, pozn. 16, s. 196; KOS, Petr. Mokrý-Horákov (k. ú. Mokrý u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 62-1*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2021, s. 215.

Mapa č. 3 – Eneolit (D. Hons)

- – kultura nálevkovitých pohárů (4 000/3 900 – 3 500/3 300 př. n. l.)
- – jevišovická kultura (3 100 – 2 900 př. n. l.)
- – kultura se šňůrovou keramikou (2 900 – 2 500 př. n. l.)
- – kultura zvoncovitých pohárů (2 500 – 2 300/2 200 př. n. l.)

- Ořechová seč (lok. 3), pozůstatky dobývání kamenné suroviny z období jevišovické kultury⁸⁷
- Pekárna (lok. 4), mezi početným materiálem identifikováno několik jevišovických střepů⁸⁸
- Pod Myslivnou (lok. 5). V okolí mohyly Hlásnice údajně prokázali J. Knies, F. Černý a F. Slovák povrchovými sběry přítomnost jevišovického sídliště.⁸⁹
- Kůlnička (lok. 6), ve starém vyvezeném materiálu identifikovány některé kusy jako jevišovické⁹⁰
- Horka (lok. 7), při povrchových sběrech nalezeny keramické fragmenty patřící jevišovické kultuře⁹¹
- Panský (lok. 8). Prospekci a následnou sondáží byla potvrzena existence jevišovického sídliště, lokalita je narušená zaniklou plůžinou.⁹²
- Stará vápenice (lok. 9). E. Urban identifikoval a v terénu ověřil výšinnou lokalitu z období jevišovické kultury na mírné ostrožně nad tokem Řičky.⁹³

4. 3. KULTURA SE ŠŇŮROVOU KERAMIKOU (2 900 – 2 500 PŘ. N. L.)

- Pekárna (lok. 10), jedna celá nádoba a několik fragmentů šňůrové keramiky⁹⁴
- Nová Pole (lok. 11). Nález kamenné broušené sekery, která by mohla náležet kultuře se šňůrovou keramikou.⁹⁵

4. 4. KULTURA ZVONCOVITÝCH POHÁRŮ (2 500 – 2 300/2 200 PŘ. N. L.)

- Nová Pole (lok. 12). Nález jedné triangulární šipky, která by mohla patřit kultuře se zvoncovitými poháry.⁹⁶
- Remise (lok. 13). J. Ondráček našel v trati JZ od obce Horákov dva kostrové hroby příslušníků kultury se zvoncovitými poháry.⁹⁷

87 KOS, pozn. 16, s. 196.

88 BELCREDI a kol., pozn. 3, s. 68.

89 Ibid.

90 BELCREDI a kol., pozn. 3, s. 70.

91 Horka, pozn. 47.

92 Panský. In: Státní archeologický seznam. Online. (autorizace KOS, Petr). Dostupné z: <https://isad.npu.cz/pansky-26373>. [cit. 27. 4. 2024].

93 PARMA, David a URBAN, Eliáš. Nová zjištění o eneolitických lokalitách v lesním prostředí na Moravě. *Pravěk Nová řada*. 2024 (v tisku).

94 BELCREDI a kol., pozn. 3, s. 70.

95 Ibid., s. 68.

96 ŠEBELA, SVOBODA a PŘICHYSTAL, pozn. 37.

97 BELCREDI a kol., pozn. 3, s. 68.

VÝVOJ STRUKTURY OSÍDLENÍ

Doklady paleolitických aktivit jsou v současné době stále poměrně cenné. Jedná se o nám nejvzdálenější období lidské aktivity, kdy se v tomto prostoru pohybovalo jen velmi malé množství osob, je tedy logické, že tyto doklady je obtížné získávat. V tomto článku se podařilo shromáždit poměrně rozsáhlý soubor jednotlivých poloh, kde je přítomnost paleolitických lovců a sběračů prokázána. Je to dáno poměrně intenzivním výzkumem v daných katastrech, vyvolaným již dříve zmíněnou těžbou nebo vytvářením nových veřejných účelových prostor. Při srovnání s jižně a východně situovanými katastry, které byly předmětem zájmu minulých článků⁹⁸ a v nichž je souhrnně obsažena zdrojová literatura, je jasně patrný nárůst dokladů paleolitických aktivit s tím, jak se blížíme jižní hranici Moravského krasu. Nejen, že se jedná o území, které není v tak vysoké míře vystaveno zemědělské činnosti, ale zároveň zde byly příhodné geomorfologické podmínky pro lovecko-sběračské skupiny.⁹⁹ Zřejmě z těchto důvodů zde evidujeme větší množství paleolitických aktivit.

Snad staropaleolitický, jistě však středopaleolitický nálezy pochází z lokality Trnová (mapa č. 1, lok. 2). Za bezpochyby středopaleolitické, v zásadě solitérní doklady, považujeme několik fragmentů ze středního paleolitu (viz kapitola 1.1., včetně literatury). Nalezeny byly moustérské hroty a industrie zařaditelná do micoquien. Nositeli těchto technologických kultur středního paleolitu byli neandertálci.¹⁰⁰ Sídliště nebo stanice zakládali často na okrajích plošin, které jim poskytovaly dobrý výhled do krajiny a umožňovaly jim využívat různé ekologické zóny.¹⁰¹ Tomu by odpovídaly nálezy z poloh Stará Hora (mapa č. 1, lok. 1) a Horákovská myslivna (mapa č. 1, lok. 3), které uvedené podmínky splňují. Nálezy micoquienské industrie v jeskyni Pekárně (mapa č. 1, lok. 4) jsou pak nepřekvapivým důkazem využívání jeskynních prostor k trvalejšímu sídlení.¹⁰² Okraje pahorkatin navíc často poskytují vhodné výchozy kamenných surovin pro výrobu nástrojů.¹⁰³

98 HONS, pozn. 1, str. 108–109; HONS, David. Pravěké a středověké osídlení na katastrech obcí Šlapanice a Bedřichovice. In: *Sborník Muzea Brněnska 2020*. Brno: Muzeum Brněnska, 2020, s. 86; HONS, David. Pravěké, středověké a novověké osídlení na katastrech obcí Blažovice, Jiříkovice, Ponětovice a Prace. In: *Sborník Muzea Brněnska 2021*. Brno: Muzeum Brněnska, 2021, s. 117; HONS, David. Pravěké a středověké osídlení na katastrech obcí Kovalovice, Pozořice, Sivice, Tvarožná a Viničné Šumice. In: *Sborník Muzea Brněnska 2022*. Brno: Muzeum Brněnska, 2022, s. 85–86.

99 OLIVA, pozn. 13.

100 Ibid., s. 27.

101 Ibid., s. 29.

102 Ibid., s. 30.

103 Ibid.

Z přesněji determinovaných paleolitických kultur následuje aurignacien ze starší fáze mladého paleolitu. Nositeli této kultury už byli s velkou pravděpodobností pouze moderní lidé.¹⁰⁴ Sídliště nebo stanice evidujeme především v okolí lomu Mokrý, dále v jeskyni Pekárna (která je jako jeskyně důležitým pramenem informací pro řadu období) a nejjihněji je položené sídliště v poloze Skalka I (mapa č. 1, lok. 28). Oproti běžným pozorováním, kde je většina aurignacienských sídlišť zakládána mezi 250–350 m n. m.,¹⁰⁵ se v případě našich lokalit, které jsou spolehlivě datovány, dostáváme nad tuto hranici a pohybuje se mezi 350–400 metry. To je zřejmě dáno charakterem krajiny, která se v prostoru jižního Moravského krasu celkově zvedá, protože v jiných oblastech jižní Moravy výše uvedená charakteristika sídelní strategie platí. Aurignacienská sídliště či stanice byly pravděpodobně častěji než starší bohuničské nebo szeletské lokality zakládány na výraznějších terénních výspátech.¹⁰⁶ Relativně velké množství lokalit zmíněných v článku řadíme jen obecně do mladého paleolitu. Ze statistického hlediska je možné, že část z nich náleží aktivitám aurignacienských lovců a sběračů, jelikož je to spolu s magdaleniémem nejčastěji zastoupená paleolitická komponenta. Střední fáze mladého paleolitu (gravettien a epigravettien) je zde zastoupena jen ojedinělým nálezem kamenného nástroje z jeskyně Pekárna.

Magdalenienská stanice a dlouhodobé sídliště v jeskyni Pekárně představují nejčetněji zastoupenou fázi paleolitu ve sledovaných katastrech. Nositelé této kultury na naše území pronikali zřejmě cca 17 000 let před dneškem.¹⁰⁷ Nálezy zaznamenané v těchto katastrech však spadají spíše až do mladšího období, cca 12 000 let před dneškem.¹⁰⁸ Nejznámější lokalitu představuje zcela jistě jeskyně Pekárna, z níž pochází kromě četné kamenné industrie a zvířecích kostí i rytiny na koňských žebrech. Jak dokládají četné nálezy i z dalších lokalit,¹⁰⁹ magdalenienská lovců se specializovali na lov sobů a koní,¹¹⁰ přičemž jeskyně obývali především v zimě, kdy lovili zřejmě spíše soby. Otevřeným sídlištěm dávali přednost v létě, kdy se jako častější kořist jeví koně. Jejich sídelní oikumena se na Moravě soustřeďuje především v jeskyních (v článku uvedené Pekárna, Kůlnička, Hadí jeskyně), méně často na otevřených sídlištích, v Moravském krasu tvoří tato komponenta výraznou

104 Ibid., s. 57.

105 Ibid., s. 60.

106 Ibid.

107 Ibid., s. 93.

108 ŠKRDLA, Petr. Magdalenienská sídlištní struktura v jižní části Moravského krasu. Problematika otevřených sídlišť. SVOBODA, Jiří. *Prehistorické jeskyně*. Brno: ARÚB, 2002, s. 229–254.

109 OLIVA, pozn. 13, s. 99.

110 Ibid.

kumulaci většiny nálezů z Moravy.¹¹¹ Do tohoto rámce zapadají lokality uváděné v textu. Zdá se, že osídlovány byly především jeskyně v údolí řeky, kde byla téměř celoročně přístupná tekoucí voda, která zřejmě lákala i zvěř.¹¹² V případě okolí lomu Mokrý evidujeme aktivity magdalénských lovců v téměř celé severní hemisféře. Pravděpodobně se jednalo spíše o dočasné stanice, než o permanentní sídliště, minimálně v případě polohy Lom I, V a VII (mapa č. 1, lok. 9).¹¹³ U polohy Lom V uvažuje P. Škrdla o dvou dalších možných využitích – místo lovu a porcování ulovené zvěře, nebo sezónní stanice pro obyvatele jeskyně Pekárna.¹¹⁴ Je otázka, zda bychom nemohli všechny doklady magdalénských aktivit v širším prostoru lomu (mapa č. 1, lok. 10; 11 a 12) považovat za výsledek činnosti téže skupiny, která se do daného prostoru opakovaně vracela. Rozptýl lokalit se pohybuje v rádech vyšších stovek metrů až zhruba 1,2 km mezi dvěma nejbližšími polohami.

Z mladého paleolitu pochází další lokality uvedené v mapě a je pravděpodobné, že budoucí výzkumy nám pomohou zpřesnit dataci některých poloh. Obecně jednotlivé artefakty z paleolitu, bez možnosti bližšího technologického určení, často pocházejí z katastrů obou obcí. Takřka 30 lokalit s doklady přítomnosti lovců a sběračů nám ukazuje důležitost daného prostoru a umožňuje nám studovat sídelní strategie i způsob myšlení těchto lidí. Vrcholy lidských aktivit spadají do starší a závěrečné fáze mladého paleolitu. Ojedinelé starší nálezy nám však dávají představu o využívání krajiny již mnohem dříve.

Keramickému pravěku, bez možnosti přesnější datace, je věnována kapitola 3 a na tomto místě jej již nebudeme dále vyhodnocovat.

Zemědělský pravěk začíná stejně jako jinde na Moravě s příchodem kultury s lineární keramikou. Poněkud nejisté jsou nálezy této kultury z prostoru Horákovského hradu (mapa č. 2, lok. 2), ale zcela vyloučit využití této polohy nemůžeme. Nálezy z jeskyně Pekárny a Hadí jeskyně (mapa č. 2, lok. 1) a z Kůlničky (mapa č. 2, lok. 3) doplňují naše znalosti o využívání přírodních úkrytů i v tomto období. Vzhledem k torzovitosti nálezů však není možné blíže popsat účel využívání těchto prostor. Mohlo jít například o krátkodobá útočiště. Povrchovým sběrem bylo prokázáno osídlení lineární keramiky v trati U Kříže (mapa č. 2, lok. 5). Spolu s nálezy z trati Macocha (mapa č. 2, lok. 4) se tyto polohy již nacházejí v otevřené krajině a můžeme hovořit o vazbě na vodní tok potoka Roketnice, který od severu k jihu sledují. Vzdálenost obou poloh od zdroje vody je zhruba 100 metrů, a právě vazba

na vodní zdroje je při zakládání sídlišť v pravěku považována za klíčovou.¹¹⁵ Obě polohy jsou od sebe vzdáleny přibližně 750 metrů. Druhá jmenovaná, Macocha, je jednoznačně informačně nejhodnotnější, protože kromě povrchových sběrů zde proběhlo i několik záchranných výzkumů (literatura viz kap. 3.1.), které odkrýly situace datované na základě rozboru keramiky do fází kultury s lineární keramikou LnK II, III a do šareckého stupně ze závěru této kultury. Identifikace více fází svědčí o dlouhodobém intenzivním osídlení polohy. Poslední lokalita známá z povrchových sběrů je situována 250 m severovýchodně od Macochy v prostoru čističky odpadních vod (mapa č. 2, lok. 27), na mírném, jižně orientovaném výběžku. Vzhledem k nemožnosti přesnější datace nelze uvažovat o následnosti nebo současnosti, ale mohlo by jít o jednu rozsáhlejší lokalitu rozprostírající se na obou stranách vodního toku, nebo o postupné využívání jednotlivých poloh.

Pomyslný vrchol osídlení, alespoň co se týče počtu dokladů lidských aktivit, spadá do závěru neolitu a počátku eneolitu, reprezentovaných starší i mladší fází kultury s moravskou malovanou keramikou (označovanou i jako lengyelská kultura). Obecně do staršího stupně můžeme spolehlivě zařadit polohy Čtvrtě (mapa č. 2, lok. 6) a Nová Pole (mapa č. 2, lok. 15). Do závěru neolitu (reprezentovaném kulturou s moravskou malovanou keramikou stupeň MMK Ic) a počátku nejstaršího eneolitu (MMK IIa) patří nálezy z dlouhodoběji osídlených poloh V Koutech/Široké (mapa č. 2, lok. 10), Lom III, IV, VI (mapa č. 2, lok. 11) a Lom XVII (mapa č. 2, lok. 22). Do mladšího stupně lze zařadit nálezy z Horákovského hradu (mapa č. 2, lok. 9). Všechny další lokality, jichž je přes dvě desítky, můžeme zařadit jen obecně do období kultury s moravskou malovanou keramikou. Přesto je jasné patrné, že využívání tohoto prostoru jižní oblasti Moravského krasu hrálo v dané době velmi důležitou roli. Na základě četných dokladů a výzkumů P. Kose (viz kap. 3.2.) je řada těchto poloh zřejmě možné spojit s exploatací surovin pro výrobu ostatní kamenné industrie, eventuálně barviv. Jmenujme například polohy Lom X (mapa č. 2, lok. 12), Mordovny – U Chlapečka (mapa č. 2, lok. 14) nebo Ořechová seč (mapa č. 2, lok. 23). Obecně nálezy situované v prostoru lomu Mokrý a v lesním porostu můžeme spojit především s exploatační činností. Nálezy z jeskyně, kde najdeme i ojedinelý lidský pohřeb (Slezákova díra, mapa č. 2, lok. 31), opět svědčí o využívání i těchto prostor. Těžiště osídlení lze zřejmě hledat v otevřenější krajině, kde jsou dnes obě obce. Jednotlivé polohy, zjištěné buď povrchovými sběry, nebo záchrannými výzkumy, jsou od sebe vzdáleny 500–1000 metrů. Ze starších syntéz je u kultury s moravskou

111 Ibid., s. 94.

112 Ibid., s. 96.

113 ŠKRDLA, Petr a KOS, Petr. Mokrý-Horákov (k. ú. Mokrý, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 40 (1997–1998)*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 1999, s. 160–165.

114 ŠKRDLA, pozn. 108, s. 237.

115 TÓTH, Peter, ORAVKINOVÁ, Dominika a POKUTTA, Dalia A. Settlement organisation of the Otomani-Füzesabony Cultural complex in Slovakia. A spatio-temporal modelling study. In: FISCHL, Klára P. a KIENLIN, Tobias, L. *Beyond divides The Otomani Füzesabony Phenomen*. Bonn, 2019, s. 58.

malovanou keramikou předpokládáno postupné posunování osídlení v krajině.¹¹⁶ Podobně hustou síť lokalit lze sledovat v katastru obcí Šlapanice a Bedřichovice.¹¹⁷ Polohy Dlouhé Kopaniny (mapa č. 2, lok. 7) nebo na Horákovský hrad, kde je pravděpodobně zachyceno již eneolitické osídlení, svědčí o využívání výšinných lokalit k dlouhodobějšímu osídlení.

Po vrcholu osídlení, spojeném se závěrem neolitu a počátkem eneolitu, množství nálezů výrazně klesá. Kultura s nálevkovitými poháry je prozatím zastoupena jedním objektem z polohy V Hlavách, který spíše doplňuje situaci a osídlení ve východněji ležících katastrech Pozořic a Kovalovic¹¹⁸ nebo v jihovýchodně situovaném katastru Velatic¹¹⁹.

Výrazné zastoupení ve sledovaném regionu evidujeme až v mladším eneolitu, konkrétně v jevišovické kultuře. Materiál odpovídající jevišovické kultuře je znám z celkem osmi poloh. Na ostrožnách nalezneme lokality Panský (mapa č. 3, lok. 8), Vodní díly (mapa č. 3, lok. 9), Dlouhé Kopaniny (mapa č. 3, lok. 2), mírné návrší pak představuje poloha Horka (mapa č. 3, lok. 7), z jejíhož temene je sběry rovněž prokázáno jevišovické osídlení. Za lokalitu s velmi dobrou strategickou polohou lze označit i nálezy v prostoru Horákovské myslivny a Hlásnice (mapa č. 3, lok. 5). Nedaleko je pak poloha Ořešová seč (mapa č. 3, lok. 3), kde jsou snad patrné stopy exploatace právě z období mladého eneolitu. Vazba jevišovického osídlení a více či méně dominantních poloh v krajině je zde zřejmá, jedná se o nejčastější zdroj našich znalostí o regionu v dané době.¹²⁰ Podobně jako v případech zaznamenaných na katastru Mokrý-Horákov jsou osídlené polohy zpravidla situované nad meandry řek a potočků a nebývají příliš rozsáhlé.¹²¹ Brněnsko tvoří tradičně jeden z jádrových regionů této kultury.¹²²

Aktivity z pozdního eneolitu, ať už jde o kulturu se šňůrovou keramikou, nebo o doklady přítomnosti kultury se zvoncovitými poháry, jsou značně torzovitá, a s výjimkou jediného pohřebiště se jedná především o ojedinělé nálezy. Ve srovnání se sousedními katastry je krajina využívána jen minimálně.

ZÁVĚR

Archeologicky nesmírně bohaté katastry obcí Mokrý u Brna a Horákov jsou důležitým prostorem pro poznávání lidských aktivit od paleolitu po novověk. V tomto článku byla pozornost zaměřena na starší až pozdní dobu kamennou. Viděli jsme, že doklady paleolitického osídlení jsou nejčetnější ve starší fázi mladého paleolitu, aurignacienu a v závěrečném období mladého paleolitu, v magdalénieniu. S příchodem prvních zemědělců se nejprve setkáváme s osídlením v období lineární keramiky, které je minimálně v poloze Macocha relativně dlouhé. Vrchol lidských aktivit, spojený jak se sídlišti, tak s exploatací kamenných surovin, nastává na konci neolitu a v počátku eneolitu, během přítomnosti kultury s moravskou malovanou keramikou. Následná období eneolitu jsou zastoupena již jen velmi sporadicky, s výjimkou mladého neolitu a jevišovické kultury, která poměrně intenzivně osidluje především ostrožny nebo výšinné polohy. Daný katastr patří k jedněm z nejlépe zkoumaných v rámci celé České republiky a poskytuje nám velmi cenné poznatky o životě lidí na hranici dvou odlišných geomorfologických prostředí – začínajícího Moravského krasu a otevírající se jihomoravské krajiny. V navazujícím článku bude věnována pozornost zdejšímu osídlení od doby bronzové po středověk, případně novověk.

116 PODBORSKÝ, Vladimír. Lid s moravskou malovanou keramikou. PODBORSKÝ, Vladimír a kol. *Pravěké dějiny Moravy*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1993. s. 125.

117 HONS, David. Pravěké a středověké osídlení na katastrech obcí Šlapanice a Bedřichovice. In: *Sborník Muzea Brněnska 2020*. Brno: Muzeum Brněnska, 2020. s. 97.

118 *Ibid.* s. 89–90.

119 HONS, pozn. 1, s. 111.

120 PEŠKA, Jaroslav. *Morava na konci eneolitu*. Olomouc; Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2013, s. 26.

121 *Ibid.*

122 *Ibid.*, s. 24.

Soupis jednotlivých lokalit se souřadnicemi

ČÍSLO MAPY /OBDOBÍ	ČÍSLO A NÁZEV LOKALITY	VÁHA LOKALITY (1, 2, 3, 4)	SOUŘADNICE N	SOUŘADNICE E
1.	PALEOLIT			
	1. Stará Hora	2	49.2061844	16.7278808E
	2. Trnová	1	49.2195308	16.7353642E
	3. Horákov – U myslivny	2	49.2124214	16.7339814
	4. Pekárna	1	49.2419631	16.7461894
	5. Studénčný žleb	2	49.2338206	16.7554772
	6. U obrázku/Lom II	2	49.2353825	16.7524281
	7. Pekárna	1	49.2419631	16.7461894
	8. Pekárna a Hadí jeskyně	1	49.2419631	16.7461894
	9. Lom I, V a VII	1	49.2323194	16.7475092
	10. Lom II	1	49.2353572	16.7511828
	11. Lom III	2	49.2318375	16.7640400
	12. Lom X	1	49.2336722	16.7600417
	13. Mordovny- U chlapečka	1	49.2205203	16.7293372
	14. Nová Hora/Zukačův kopec	2	49.2009689	16.7229000
	15. V Koutech	1	49.2203914	16.7541842
	16. Ořešková seč	2	49.2102461	16.7341625
	17. Hadí jeskyně	1	49.2420383	16.7465564
	18. Stará a Nová hora	2-3	49.2034881	16.7246267
	19. Horákov III	2-3	49.2164694	16.7399983
	20. Skalka I	2	49.2239614	16.7566786
	21. Macocha	2	49.2109967	16.7533917
	22. Nad Palaškou	1	49.2136236	16.7313761
	23. Ořešková	2-3	49.2088044	16.7386458
	24. Abri	2	49.2343047	16.7372122
	25. Čtvrtě	2	49.2131492	16.7404231
	26. Horka	2	49.2135761	16.7479989
	27. S obce Mokrá	2	49.2285242	16.7498169

	PRAVĚK			
	1. Singletrail A1	1	49.2165594	16.7318450
	2. Singletrail A1	1	49.2165931	16.7366086
	3. Singletrail A1	1	49.2172378	16.7370722
	4. Singletrail A1	1	49.2161500	16.7326861
	5. Singletrail A1	1	49.2168733	16.7368833
	6. Singletrail A1	1	49.2180506	16.7364369
	7. Singletrail A1	1	49.2161053	16.7356558
	8. Singletrail A1	1	49.2182133	16.7353811
	9. Singletrail A1	1	49.2260839	16.7417328
	10. Singletrail A1	1	49.2244806	16.7396042
	11. Singletrail A1	1	49.2203772	16.7284633
	12. Singletrail okruh 3	1	49.2147539	16.7330653
	13. Singletrail okruh 3	1	49.2146306	16.7327906
	14. Singletrail okruh 3	1	49.2144736	16.7325675
	15. Singletrail okruh 3	1	49.2143725	16.7322756
	16. Singletrail okruh 3	1	49.2142381	16.7320353
	17. Singletrail okruh 3	1	49.2138681	16.7320011
	18. Singletrail okruh 3	1	49.2136214	16.7320697
	19. Singletrail okruh 3	1	49.2134419	16.7320697
	20. Singletrail okruh 3	1	49.2127242	16.7313658
	21. Singletrail okruh 3	1	49.2127578	16.7319494
	22. Singletrail okruh 3	1	49.2118272	16.7325503
	23. Singletrail okruh 3	1	49.2117039	16.7326533
	24. Singletrail okruh 3	1	49.2115692	16.7327219
	25. Singletrail okruh 3	1	49.2114569	16.7328936
	26. Singletrail okruh 3	1	49.2113897	16.7327733
	27. Singletrail okruh 3	1	49.2112439	16.7327906
	28. Singletrail okruh 3	1	49.2110983	16.7328764
	29. Singletrail okruh 3	1	49.2109525	16.7328936

	30. Singletrail okruh 3	1	49.2102236	16.7327047
	31. Singletrail okruh 3	1	49.2097525	16.7321897
	32. Singletrail okruh 3	1	49.2097075	16.7319153
	33. Singletrail okruh 3	1	49.2097075	16.7314344
	34. Singletrail okruh 3	1	49.2097075	16.7310397
2.	NEOLIT/ENEOLIT			
	1. Pekárna a Hadí jeskyně	1	49.2419631	16.7461894
	2. Horákovský hrad	1-2	49.2198894	16.7162153
	3. Kůlnička	1	49.2417706	16.7420319
	4. Padělky u mostu/Macocha	1	49.2111567	16.7530397
	5. U kříže	1	49.2044808	16.7493833
	6. Čtvrť	1	49.2126375	16.7409517
	7. Dlouhé Kopaniny	1	49.2262575	16.7468669
	8. Pekárna/Hadí jeskyně	1	49.2419631	16.7461894
	9. Horákovský hrad	1	49.2198894	16.7162153
	10. V koutech/Široké	1	49.2203914	16.7541842
	11. Lom III+IV+VI	1	49.2343708	16.7490197
	12. Lom X	1	49.2335786	16.7601461
	13. Lom II	1	49.2346947	16.7518528
	14. Mordovny – U Chlapečka	1	49.2136794	16.7323086
	15. Nová pole	2-3	49.1995658	16.7222656
	16. Půllány	2-3	49.2105894	16.7423947
	17. U Kříže	2	49.2052256	16.7499708
	18. Úzké	1	49.2159536	16.7535617
	19. Vlašňovy	2	49.2262158	16.7701700
	20. Bahenec	1	49.2245158	16.7455744
	21. Nad Palaškou	1	49.2136236	16.7313761
	22. Lom XVII	1	49.2350239	16.7479422
	23. Ořechová seč	2	49.2114192	16.7333225
	24. Remise	2-3	49.2102897	16.7384489
	25. Nad humny	2	49.2138467	16.7429231

	26. Horka	2	49.2135761	16.7479989
	27. Čistička odpadních vod	2	49.2124056	16.7559169
	28. Hrnčířské pole	2	49.2290869	16.7473444
	29. Skalka I	2	49.2239614	16.7566786
	30. Padělky	2	49.2190561	16.7510136
	31. Slezákova díra	1	49.2412664	16.7405675
3.	ENEOLIT			
	1. V Hlavách	1	49.2025800	16.7404908
	2. Dlouhé Kopaniny	1	49.2269508	16.7473403
	3. Ořechová seč	1	49.2098256	16.7320203
	4. Pekárna	1	49.2419631	16.7461894
	5. Pod Myslivnou	2-3	49.2119781	16.7340203
	6. Kůlnička	1	49.2417708	16.7420322
	7. Horka	2	49.2135761	16.7479989
	8. Panský	1	49.2235864	16.7448017
	9. Stará vápenice	1	49.2319314	16.7213747
	10. Pekárna	1	49.2419631	16.7461894
	11. Nová Pole	2-3	49.1995658	16.7222656
	12. Nová Pole	2-3	49.1995658	16.7222656
	13. Remise	2-3	49.2115556	16.7407728

PRAMENY A LITERATURA

Nálezové zprávy dostupné v archivu ÚAPP Brno:

KOS, Petr. Mokrý – Lom – západ, (okr. Brno-venkov), NZ č. j. 6/95, 1995.

KOS, Petr. Horákov (okr. Brno-venkov) – Macocha. NZ č. j. 64/98, 1998.

KOS, Petr. Horákov (okr. Brno-venkov) – Nad Palaškou. NZ č. j. 269/10.

KOS, Petr. Mokrý (Brno-venkov) Moravský kras Mariánské údolí okruh A1. NZ č. j. 273/18. 2018.

KOS, Petr. Mokrý-Horákov 2013-2015 (okr. Brno-venkov), NZ č. j. 739/18.

KOS, Petr. Mokrý (Brno-venkov) Moravský kras Mariánské údolí okruh 3. NZ č. j. 741/18. 2018.

BELCREDI, Ludvík a kol. *Archeologické lokality a nálezy okresu Brno-venkov*. Brno: Okresní muzeum Brno-venkov, 1989.

- HONS, David. Pravěké a středověké osídlení na katastrech obcí Šlapanice a Bedřichovice. In: *Sborník Muzea Brněnska 2020*. Brno: Muzeum Brněnska, 2020, s. 85–105. ISSN 2570-6349.
- HONS, David. Pravěké, středověké a novověké osídlení na katastrech obcí Blažovice, Jiříkovice, Ponětovice a Prace. In: *Sborník Muzea Brněnska 2021*. Brno: Muzeum Brněnska, 2021, s. 115–136. ISSN 2570-6349.
- HONS, David. Pravěké a středověké osídlení na katastrech obcí Kovalovice, Pozořice, Sivice, Tvarožná a Viničné Šumice. In: *Sborník Muzea Brněnska 2022*. Brno: Muzeum Brněnska, 2022, s. 83–110. ISSN 2570-6349.
- HONS, David. Pravěké a středověké osídlení na katastrech obcí Podolí a Velatice (okr. Brno-venkov). *Sborník Muzea Brněnska 2023*. Brno: Muzeum Brněnska, 2023, s. 105–136. ISSN 2570-6349.
- KLÍMA, Bedřich. *Archeologický výzkum plošiny před jeskyní Pekárnou*. Praha: Academia, 1974.
- KOS, Petr. Neue Funde aus der Umgebung von Horákov, Podolí und Velatice (Bez. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 31*. Brno: AÚ ČSAV Brno, 1989, s. 108–109. ISSN 0528-631X.
- KOS, Petr. Otevřená sídliště z mladého paleolitu a neolitu v jižní části moravského krasu. *Přehled výzkumů 1993–1994*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 1997, s. 27–44. ISSN 1211-7250.
- KOS, Petr. Mokrý-Horákov (kat. úz. Mokrý, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 40 (1997–1998)*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 1999, s. 165–166, 193–195, 196, 285–287. ISSN 1211-7250.
- KOS, Petr. *Osídlení jižní části Moravského krasu v pravěku*. Rukopis nepublikované seminární práce, uloženo v Ústavu archeologie a muzeologie FF MU v Brně. Brno, 2002.
- KOS, Petr. Výšinné sídliště z pozdní doby kamenné u Mokré, okr. Brno-venkov. *Pravěk. Nová řada. 11/2001*. Brno: Ústav archeologické památkové péče v Brně, 2002, s. 101–113. ISSN 1211-8338.
- KOS, Petr. Mokrý-Horákov (k. ú. Mokrý u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 46*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2005, s. 198. ISSN 1211-7250.
- KOS, Petr. Osídlení Tvaroženského Santonu a jeho okolí od pravěku po raný novověk. In: KOLÁŘOVÁ, Draga, ed. *Santon. Příroda a historie*. Tvarožná: obec Tvarožná, 2008, s. 40–61. ISBN 978-80-903881-4-7.
- KOS, Petr. Mokrý-Horákov (k. ú. Mokrý u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 51*. AÚ AV ČR Brno, 2010, s. 288–289, 320. ISSN 1211-7250.
- KOS, Petr. Mokrý-Horákov (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 53-1*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2012, s. 136, 150. ISSN 1211-7250.
- KOS, Petr. Mokrý-Horákov (k. ú. Mokrý u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 54-1*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2013, s. 149–150. ISSN 1211-7250.
- KOS, Petr. Mokrý-Horákov (k. ú. Mokrý u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 55-1*. AÚ AV ČR Brno, 2014, s. 144–145, 167, 182–183. ISSN 1211-7250.
- KOS, Petr. Mokrý-Horákov (k. ú. Mokrý, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 58-1*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2017, s. 161. ISSN 1211-7250.
- KOS, Petr. Mokrý-Horákov (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 60-1*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2019, s. 164, 179–180, 196. ISSN 1211-7250.
- KOS, Petr. Mokrý-Horákov (k. ú. Mokrý u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 62-1*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2021, s. 198–199, 215. ISSN 1211-7250.
- KUČA, Martin. Mokrý (okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 49*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2008, s. 279–280. ISSN 1211-7250.
- NEKVASIL, Jindřich. Pravěké nálezy z horákovského hradu (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 32*. Brno: AÚ ČSAV Brno, 1990, s. 99–100. ISSN 0528-631X.
- OLIVA, Martin. Nové paleolitické nálezy z jižní části Moravského krasu. *Přehled výzkumů 21*. Brno: AÚ ČSAV Brno, 1978, s. 13–14. ISSN 0528-631X.
- OLIVA, Martin. *Encyklopedie paleolitu a mezolitu českých zemí*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2016. ISBN 978-80-7028-470-4.
- OLIVA, Martin. Mokrý-Horákov (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 55-1*. AÚ AV ČR Brno, 2019, s. 165. ISSN 1211-7250.
- PARMA, David. Mokrý-Horákov (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 51*. Brno: AÚ AV ČR Brno, s. 320. ISSN 1211-7250.
- PARMA, David a URBAN, Eliáš. Nová zjištění o eneolitických lokalitách v lesním prostředí na Moravě. *Pravěk Nová řada. 2024* (v tisku). ISSN 1211-8338.
- PEŠKA, Jaroslav. *Morava na konci eneolitu*. Olomouc; Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2013. ISBN 978-80-7204-860-1.
- PODBORSKÝ, Vladimír. Lid s moravskou malovanou keramikou. POBORSKÝ, Vladimír a kol. *Pravěké dějiny Moravy*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1993, s. 108–145. ISBN 80-85048-45-0.
- SKLENÁŘ, Karel, SKLENÁŘOVÁ, Zuzana a SLABINA, Miloslav. *Encyklopedie pravěku v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-115-9.
- SVOBODA, Jiří. Závěr výzkumu před jeskyní Pekárnou (k. o. Mokrý, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 32*. Brno: AÚ ČSAV Brno, 1990, s. 19–20. ISSN 0528-631X.
- SVOBODA, Jiří a kol. *Paleolit Moravy a Slezska*. Brno: Archeologický ústav AV ČR 2009. ISBN 80-86023-40-0.
- ŠEBELA, Lubomír, SVOBODA, Jiří a PŘICHYSTAL, Antonín. Neolitické nálezy z Horáкова. *Přehled výzkumů 27*. Brno: AÚ ČSAV Brno, 1984, s. 16–17. ISSN 0528-631X.
- ŠEBELA, Lubomír a ŠKRDLA, Petr. Mokrý (okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 39 (1995–1996)*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 1999, s. 281–285. ISSN 1211-7250.
- ŠEBELA, Lubomír, ŠKRDLA, Petr a HLOŽEK, Martin. Mokrý-Horákov (k. ú. Mokrý u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 43*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2002, s. 161–162. ISSN 1211-7250.
- ŠKRDLA, Petr. Pekárna (k. o. Mokrý, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 37*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 1996, s. 42. ISSN 1211-7250.

ŠKRDLA, Petr. Mokrý (okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 38 (1993–1994)*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 1997, s. 103–107. ISSN 1211-7250.

ŠKRDLA, Petr. Mokrý (okr. Brno-venkov), *Přehled výzkumů 40 (1997–1998)*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 1999, s. 258–261. ISSN 1211-7250.

ŠKRDLA, Petr. Mokrý-Horákov (k. ú. Mokrý u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 42*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2001, s. 116–118. ISSN 1211-7250.

ŠKRDLA, Petr. Magdalénienská sídlištní struktura v jižní části Moravského krasu. Problematika otevřených sídlišť. SVOBODA, Jiří. *Prehistorické jeskyně*. Brno: ARÚB, 2002, s. 229–254. ISBN 80-86023-38-9.

ŠKRDLA, Petr. Mokrý-Horákov (k. ú. Mokrý u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 43*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2002, s. 135. ISSN 1211-7250.

ŠKRDLA, Petr a KOS, Petr. Mokrý-Horákov (kat. úz. Mokrý, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 40 (1997–1998)*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 1999, s. 160–165. ISSN 1211-7250.

ŠKRDLA, Petr, KOS, Petr a PŘICHYSTAL, Antonín. Nová magdalenská stanice v jižní části Moravského krasu. *Přehled výzkumů 40 (1997–1998)*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 1999, s. 51–63. ISSN 1211-7250.

ŠKRDLA, Petr, KUČA, Martin a SCHENK, Zdeněk. Mokrý-Horákov (k. ú. Mokrý u Brna, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 50*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 2009, s. 234–235. ISSN 1211-7250.

ŠKRDLA, Petr a LÁZNIČKOVÁ, Martina. Mokrý-Horákov (kat. úz. Mokrý, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 40 (1997–1998)*. Brno: AÚ AV ČR Brno, 1999, s. 158–159. ISSN 1211-7250.

ŠMACHO, Petr. Mokrý-Horákov (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů 63-1*. Brno: AÚ AV ČR, 2022, s. 110. ISSN 1211-7250.

TÓTH, Peter, ORAVKINOVÁ, Dominika a POKUTTA, Dalia A. Settlement organisation of the Otomani-Füzesabony Cultural complex in Slovakia. A spatio-temporal modelling study. In: FISCHL, Klára P. a KIENLIN, Tobias, L. *Beyond divides The Otomani Füzesabony Phenomen*. Bonn, 2019, s. 58. ISBN 978-3-7749-4241-7.

VALOCH, Karel. Sídlště diluviálního člověka na půdě Velkého Brna. *Příroda: měsíčník přírodovědecký s přílohou pro vyučování přírodovědné*. Brno, 1950, roč. 43, s. 22–26, 56–57.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

DRESLEROVÁ, Dagmar. CZAD – Archeobotanical database of Czech Republic. Online. Dostupné z: <https://web.arup.cas.cz/czad/dating.php?l=cz>. [cit. 27. 4. 2024].

Státní archeologický seznam ČR. Online. Dostupné z: <https://geoportal.npu.cz/webappbuilder/apps/104/>. [cit. 27. 4. 2024].